1877- William Beatty-Kingston, ziarist britanic, traduce din Eminescu.

Subiectul traducerilor eminesciene comportă două aspecte principale: unul se referă la traducerile realizate de Eminescu, însuși, din opere literare sau filosofice scrise în limbi străine[1] iar alt domeniu privește transpunerea creației eminesciene în diverse limbi ale lumii.

Cu privire la acest ultim aspect, articolul de față abordează un episod inedit, care aduce în atenție date bibliografice noi, referitoare la dovezi timpurii de receptare a poeziei lui Eminescu în limba engleză.

Suntem în primăvara anului 1877. William Beatty-Kingston, un cunoscut jurnalist din Țara Albionului, corespondent de război, dar și autorul libretului în limba engleză al operei *”Tosca”* de Giacomo Puccini, aflat la București, este primit la Cotroceni de către alteţele lor regale Carol I și Elisabeta.

Cu această ocazie, este rugat de Carmen Sylva să transpună în limba engleză o bijuterie lirică a lui Eminescu (”*Crăiasa din povești”)*. Conformându-se dorinței reginei, William Beatty-Kingston realizează în acest fel prima traducere în limba engleză a unei opere eminesciene.

Momentul acesta are o semnificație aparte, deoarece, până în prezent, Sylvia Pankhurst (1930)[2] era recunoscută drept cel dintâi traducător al poeziei lui Eminescu în limba lui Shakespeare. [3]

Putem afirma că acest fapt reprezintă o mărturie convingătoare a notorietății dobândite de poet, la doar 27 de ani, o recunoaștere a talentului său, înfățișând totodată detalii necunoscute, care vor întregi și nuanța natura contactelor și relațiilor complexe dintre Mihai Eminescu și regina Elisabeta a României.

---

[1] Sunt cunoscute traducerile făcute de Eminescu din creații scrise în germană (”*Vârful cu dor*”, de Carmen-Sylva, Fragmente din ”*Istoria românilor*” (Vol.I), lucrare întocmită de Eudoxiu Hurmuzaki, ”*Tasso*”, de Goethe, fragmente din ”*Critica rațiunii pure*” de Kant), franceză (”*Laïs*” de E.Augier), engleză (”*Morella*” de A. E. Poe ,”*Obsesiune*” de Mark Twain), suedeză (”*Lanțul de aur*” de Onkel Adam).

[2] Traducerea este tipărită la editura Kegan Paul, într-un volum cu numai 10 poeme, însoţit de o scrisoare a lui George Bernard Shaw şi o introducere de Nicolae Iorga.

[3] Pe lângă Sylvia Pankhurst putem aminti dintre traducătorii mai vechi ai operei lui Eminescu în limba engleză pe Petre Grimm, Dimitrie Cuclin, I. O. Stefanovici. Iar dintre cei mai noi pe Corneliu M. Popescu, Adrian George Săhlean, George Anca, W.D. Snodgrass, Brenda Walker, Heathrow O'Hare etc.

Cine este William Beatty-Kingston ?

William Beatty Kingston, jurnalist de război și un faimos autor de librete muzicale[4], în același timp poet și traducător, s-a născut la Londra, în anul 1837. În perioada 1852-1856 a fost funcționar la *Arhivele Statului* din capitala imperiului, părând că urmează cariera tatălui său, angajat de asemenea la *Public Record Office*.

Părăsind această îndeletnicire, care i se părea destul de anostă, Kingston intră în lumea diplomatică, fiind numit vice-cancelar al Consulatului Austriei la Londra (1856) și Cardiff (1857 – 1865). Începând cu anul 1866, devine corespondent la Viena și Berlin al ziarului ”*Daily Telegraph*”.

În această calitate, în 1870, a transmis corespondențe de război de pe frontul Franco-Prusian și de la asediul Parisului. Obținând acreditarea de atașat pe lângă statul major prusac, stabilit la Versailles, se împrietenește cu Bismark și Von Moltke.

În timpul șederii sale la Berlin și Viena, Kingston se îndrăgostește de muzică, ajungând să scrie librete pentru scena operei engleze precum și studii de critică muzicală[5].

Astfel, el traduce în limba engleză și prelucrează după gustul publicului lononez libretul operei ”*Tosca*” de Giacomo Pucini și al operei ”*Falstaff”* de Verdi. Moștenind pasiunea tatălui, fiica sa, baroneasa von Zedlitz, devine o cunoscută compozitoare de piese muzicale și editoare de cărți.

În vara anului 1874, acesta face o vizită de informare în România, ocazie ce îi va facilita cunoașterea de aproape a problemelor țării noastre, a specificului poporului român, față de care va manifesta o mare simpatie. Fire iscoditoare și dornică de cunoaștere, Kingston așterne pe hârtie constatările și impresiile de călătorie în România, ce vor forma cuprinsul primelor două capitole ale cărții sale ”*A wanderer's note*”, tipărite la Londra în anul 1888. Este vizibil marcat de calitatea excepțională a liniilor ferate nou construite, silențiozitatea și luxul garniturilor de tren, remarcând faptul că, după o călătorie de 18 ore pe teritoriul românesc, trenul avea o diferență de maxim 2 minute față de orarul de mers stabilit !

Ziaristul mai vizitase Principatele Unite în anul 1865, chiar îl cunoaște pe domnitorul Alexandru Ioan Cuza, vorbește mulțumitor limba română, astfel încât, în calitate de crespondent al presei britanice, este trimis din nou în țara

1.” *Death of Mr Beatty Kingston*” in ”*Glasgow Herald”* (Glasgow, Scotland), Friday, October 5, 1900; Issue 239 — *Births, Deaths, Marriages and Obituaries*.

[5] În 1887 îi apar două lucrări: ”*Music and Manners”,* respectiv "*Wanderer's Notes*".

noastră, în perioada 1877-1878, pentru a informa cititorii ziarelor englezești în legătură cu mersul ostilităților de pe frontul Ruso-Turc.

Cu această acreditare, este prezent la București, înoștit de Frederick Villiers, cunoscut grafician britanic, trimis special al ziarului ”*Graphic”*.[6]

În lucrările sale cu caracter memorialistic, William Beatty-Kingston precizează valoroase detalii istorice de culise, elucidând unele aspecte necunoscute ale politicii internaționale, vis a vis de România.

Având apropiate legături de amiciție cu doi dintre cei mai marcanți politicieni români ai vremii, Ion C. Brătianu și M. Kogălniceanu, autorul menționat povestește, într-o altă carte importantă pentru istoria României, purtând titlul: ”*Men, Cities and Events*”, impresiile sale oneste și obiective cu privire la clasa politică românească.

Cunoașterea limbii române îi permite trecerea în revistă a istoriei poporului nostru, fapt surprinzător și rar pentru un cetățean străin, iar pasiunea sa pentru literatură, artă și muzică îl conduce la tălmăcirea în limba engleză a unor poezii aparținând lui V. Alecsandri și M. Eminescu, precum și la prezentarea unor suculente și pitorești memorii de călătorie pe meleaguri românești, în care descrie, de exemplu, viața mondenă a Bucureștilor, cântecele lăutărești, frumusețile împrejurimilor vizitate.

Tipărită la Londra în 1885, importantă piesă documentară pentru istoria traducerilor creației literare românești în limba engleză, cartea lui William Beatty-Kingston, ”*The English Illustrated Magazine”*[7]*,* reunește în volumul II, câteva traduceri în limba engleză ale unor poezii de Vasile Alecsandri (*”The End of Autumn”, ”The Thunder Clap”, ”The wind”, ”The Sledge”*), reunite sub titlul ”*Imitations of Romanian Lays* ”, inclusiv traducerea poeziei ”*Crăiasa din povești”.*

Începând cu 1886, ziaristul britanic își adună amintirile din vremea când vizita diverse țări ale lumii:”*A Journalist's Jottings”* (1880), ”*Monarchs I Have Met*” (1886) și *”A Wanderer's Notes”* unde, așa cum am arătat mai sus, găsim excepționale relatări istorice referitoare la România.

Compune, de asemenea, versuri, pe care le publică în ”*Punch”* (1883-1887), ”*The Sunday Times*”, ” *The Illustrated English Magazine*”, ”*The*

[6] Presa britanică a fost reprezentată de "*The IIlustrated London News", "The Graphic", "The Scotsman" și "The Pictorial World"*.
[7] Apărută la Macmillan and Company, 1885

Theatre", "*The Lute*" și alte periodice londoneze. In 1893, Kingston s-a înscris în "*Institute of Journalists".*[8]

În anul 1887-1888, cartea sa, "*Monarchs I Have Met*", apare și la New York, la editura Harper & Brothers, Franklin Square, tipărită în opt ediții consecutive, fiind dedicată Reginei Elisabeta a României. Prin intermediul acestei lucrări, publicul american află mai multe amănunte despre poetul Mihai Eminescu. Într-un capitol special ("*The Queen Legend*" – "*Crăiasa din Povești"*), autorul descrie episodul întâlnirii sale cu suverana poetă, la Palatul Cotroceni, oaspetele discutând cu ilustra iubitoare a artelor traducerea unei poezii de Eminescu !

În continuare, vom reda conținutul Capitolului VI (p. 85-106) al lucrării, dedicat prezenței la curtea reginei Carmen Sylva a jurnalistului englez și discuțiile avute cu aceasta cu privire la problema traducerilor, un document de mare valoare pentru biografia literară eminesciană.

În primele paragrafe ale acestui capitol, autorul descrie un tablou sugestiv al personalității reginei, remarcând efortul acesteia de a se conforma mentalităților din țara de adopție, de a cuceri inimile supușilor săi.

[8] " *Monarchs I Have Met*", London - Chapman and Hall, 1887; "*A Wanderer's Notes*", London- Chapman and Hall, 1888 ;" *A Journalist's Jottings*", London- Chapman and Hall, 1890; *" Men, Cities and Events*", London - Bliss, Sands & Foster, 1895.

Iată cum descrie autorul portretul princiar: Regina Elisabeta a studiat limba română, literatura, legendele, muzica, alegându-și prietenii și îndrumătorii dintre cei mai eminenți poeți, istorici și arheologi ai României.

Carmen-Sylva, împreună cu toate doamnele de onoare de la curte, poartă costume naționale, ca o reacție față de cosmopoltismul modei pariziene, somptuozitatea extravagantă, care sufoca spiritul național.

Regina a pus bazele unor instituții de caritate în cele mai importante orașe ale țării, a reorganizat spitalele publice și a sprijinit pe oamenii sărmani.

Sub pseudonimul Carmen Sylva, regina a tradus în limba germană operele lui Eminescu, Alecsandri, Bolintineanu, Negri și ale altor poeți ai vremii, făcându să le strălucească numele în ”*Europa civilizată*”.

Această preocupare a reginei, care îi aducea desigur și un spor de celebritate, spune autorul, nu era văzută cu ochi buni de către sobrul și rezervatul soț al acesteia.

William Beatty Kingston mărturisește că a avut ocazia să o întâlnească pe regina România mai întâi la Viena, cu ocazia expoziției internaționale deschise în capitala acestei țări, și apoi la București, în primăvara anului 1877, în preajma izbucnirii conflictului dintre Rusia și Turcia.

Autorul afirmă că a fost primit cu multă simpatie la Palatul Cotroceni, de către regină, care i-a dat impresia că se întâlnește cu o veche cunoștință. Regina aflase de la prietenii români ai ziaristului că William Beatty Kingston este extrem de interesat să aprofundeze muzica și literatura română, domeniu în care regina este, de asemenea, foarte bine informată. De aceea, regina Carmen Sylva dorea să fie ajutată în traducerea legendelor, baladelor și folclorului românesc în limba lui Shakespeare.

În cursul dialogului, Carmen Sylva mărturisește că, deși posedă cunoștințe mulțumitoare de limba engleză, totuși traducerea versurilor excede puterile sale.

”*Cu toate acestea, cum probabil știți, am parafrazat un număr considerabil de creații populare românești în limba germană, păstrând ritmul și accentul ritmic originale, pe cât am putut mai mult.* ***Există un mic poem romantic, de o extraordinară frumusețe, de Eminescu, pe care eu deja l-am tradus (s.n.).*** *Aș dori să încercați să faceți o versiune în limba engleză a acestuia. Dacă vreți, eu personal am să vi-l copiez și trimite; iar versiunea dumneavoastră va ocupa un loc în albumul meu personal”*[9].

[9] *”There is a little romantic poem of extraordinary beauty by Eminescu, which I have just translated. Wish you would try to make an English version of it. If you will, I will copy it out for you myself, and send it to you; and your version shall have a place in my own personal album."*

Răspunzând surprinzătoarei rugăminți, traducătorul acceptă, dar adaugă aceste cuvinte, cu o ușoară nuanță de precauție:

”Am spus Alteței Sale că voi face tot ce pot ca să îndeplinesc porunca sa, dar că trebuie să manifeste o mare înțelegere față de deficiențele, pe care nu am cum să le evit, în orice încercare de a păstra uniformitatea metrică dintre original și traducerea într-o limbă care difera atât de mult una față de alta cum este engleza față de română.”

În continuare, traducătorul englez explică reginei câteva dificultăți pe care le-a întâlnit, cum ar fi multe forme arhaice latinești, reținute de limba română modernă, care impietează o traducere fidelă și facilă, în special în ce privește economia de silabe. Este aproape imposibil să nu se observe că este anevoie să se păstreze în limba engleză același număr de picioare precum există în versurile românești respective.

Regina i-a răspuns: ” *Sunt la curent cu toate aceste dificultăți de care vorbiți, multe dintre ele fiind sfâșietoare pentru un traducător. Ele sunt valabile atât pentru limba germană, cât și pentru limba engleză, dar nu atât de insuportabile, dat fiind caracterul foarte elastic, sau mai plastic al idiomului teutonic. Dacă veți compara traducerile mele cu originalul, veți vedea că am mers câteodată foarte aproape de metrică și ritm, desigur cu sacrificarea spontaneității și chiar a clarității. Dar puteți, întradevăr, să încercați și să faceți ce puteți cu câteva din legendele mele. Faceți primul experiment cu una pe care am să v-o trimit.”*

În cursul aceleiași după-amieze, William Beatty-Kingston a primit din partea reginei o pagină conținând un poem de Eminescu, inclusiv traducerea în limba germană, scrise de mâna sa.

Fără a pierde o clipă, acesta a început să transpună versurile în limba engleză. Dar, a considerat că traducerea sa nu va putea să păstreze ritmul atât de bine redat de Carmen Sylva în admirabila variantă în germană a traducerii din Eminescu. ”*Întrucât balada era atât de melodioasă, și compunerea sa atât de muzicală, m-am gândit că, în traducerea unei versiuni într-o limbă străină, este mai bine să sacrific ritmul în favoarea metricii*.”

În timp ce lucra asupra acestei tălmăciri, lui William Beatty-Kingston îi veni în minte ideea că Regina va aprecia și mai mult valoarea traducerii dacă poezia ar fi ilustrată într-un mod foarte romantic, așa cum a reușit Eminescu să redea acest sentiment în grațiosul său mic poem.

Întrucât alături de el se afla și artistul Frederick Villiers, trimis special al revistei *”Graphic*”, apelă la talentul acestuia. Mai întâi, îi descrise conținutul

acestei poezii, care l-a surprins plăcut. Folosint talentul său, el dă la iveală o ilustrație superbă, redând cu acuratețe tema principală a poemului eminescian. În mai puțin de o oră, pune pe hârtie o imagine încântătoare a versurilor lui Eminescu.

Reunind grafica lui Frederick Villiers cu versiunea poemului eminescian, în limba engleză, William Beatty-Kingston se înfățișează din nou la curtea Reginei cu aceste două realizări, chiar în dimineața următoare.

Carmen Sylva a acceptat cu grațiozitate atât desenul, cât și versurile, pe care le-a admirat cu mare satisfacție. Ziaristul mărturisește următoarele: *”Am toate motivele să cred că acestea se găsesc în prezent în Albumul său personal, din 1877. Deoarece este posibil ca traducerile în germană și engleză a unei balade românești tipice să aibă un oarecare interes pentru cititorii acestei cărți, m-am gândit să le reproduc aici.”*

Pentru edificare, redăm în continuare textele poeziei lui Eminescu, mai întâi în limba română, apoi cele în germană și engleză așa cum sunt tipărite în cartea lui Kingston:

Crăiasa din povești

”Neguri albe, strălucite
Naşte luna argintie,
Ea le scoate peste ape,
Le întinde pe câmpie;

S-adun flori în şezătoare
De painjen tort să rumpă,
Şi anină-n haina nopţii
Boabe mari de piatră scumpă.

Lângă lac, pe care norii
Au urzit o umbră fină,
Ruptă de mişcări de valuri
Ca de bulgări de lumină,

Dându-şi trestia-ntr-o parte,
Stă copila lin plecată,
Trandafiri aruncă roşii
Peste unda fermecată.

Ca să vad-un chip, se uită
Cum aleargă apa-n cercuri,
Căci vrăjit de mult e lacul
De-un cuvânt al sfintei Miercuri;

Ca să iasă chipu-n faţă,
Trandafiri aruncă tineri,
Căci vrăjiţi sunt trandafirii
De-un cuvânt al sfintei Vineri.

Ea se uită... Păru-i galben,
Faţa ei lucesc în lună,
Iar în ochii ei albaştri
Toate basmele s-adună."

Precizăm că versurile au apărut în ”*Convorbiri Literare", X, 6* din 1 Sept. 1876, într-un grupaj care mai cuprinde și poeziile *Lacul, Dorința* și *Melancolie.*

Creația aceasta se află, de asemenea, în ”*Ediția Princeps"* a poeziilor lui Eminescu, tipărite de T. Maiorescu la Socec.

De asemenea, în anul 1916 apărea la Editura ”*Alcalay & Co*” un volum, conținând 16 poezii eminesciene, cu titlul ”*Crăiasa din Povești*”.

Variante ale acestei poezii, prima cu titlul *”Țesături",* figurează în manuscrisul 2285, 137v-138 și alta, apropiată de forma definitivă, în manuscrisul 2262,141 și 105, datat 1875-1876.[10]

Putem să concluzionăm că poezia ”*Crăiasa din povești*” reprezenta în anul 1877 una dintre cele mai prețuite opere poetice eminesciene, apreciată, cum am văzut mai sus, de însăși regina Carmen Sylva.

Așa cum bine remarca Perpessicius, manuscrisul poate fi datat în preajma anului 1876[11], perioadă în care ” s*uferințele pricinuite de pierderea mamei sale și chinurile patimei veroniene marchează un moment de intensă febrilitate lirică și polemică"* [12].

Din punctul de vedere al formulei prozodice, *”Crăiasa din povești*” are măsuri de 8 și 7 silabe, ritmul fiind trohaic.

---

[10] Ultima strofă a poemului numără nu mai puțin de cinci variante, dintre care una are o frumusețe aparte: *”Părul ei cel lung de aur/Se coboară la călcăie,/Ochi albaștri ard sub frunte, /Picături de vecinicie."*
[11] Anul 1876 este unul dintre cei mai ”*viforoși ai iubirii sale*” (Perpessicius).
[12] Perpessicius, *Studii Eminesciene,* Editura Muzeului Literaturii Române, București, 2001, p. 146.

Iată și varianta în limba germană, prezentată de Regina Carmen Sylva ziaristului britanic.

” Märchenkönigin”

”Weiße Nebel sind vom Monde
Silberglänzend ausgeflossen,
Aus dem Wasser aufgestiegen,
Auf die Felder ausgegossen.

Spinngewebe zu zerreißen,
Alle Blumen sich vereinen;
An der Nacht Gewänder hängen
Beeren sie von Edelsteinen.

An dem See, um den die Wolken
Einen feinen Schatten weben,
Der durch's Wellenspiel zerrissen,
Wie die hellen Schollen beben,

Leis das Schilf zur Seite theilend,
Steht ein Mägdlein vorgebogen,
Schüttelt lauter rothe Rosen
Sanft hin auf die Zauberwogen.

Daß ein Bild erscheine, blickt sie
Auf der Wasserkreise Gleiten,
Denn es ward der See besprochen
Von der Venus Wort vor Zeiten.

Daß ein Bild zur Fläche steige
Läßt sie junge Rosen fliehen,
Denn die Göttin hat den Rosen
Einstens Zauberkraft verliehen.

Schaut und schaut ... ihr Haar ist golden,
Ihr Gesicht im Monde scheinet,

In den blauen Augen haben
Alle Märchen sich vereinet."

Având ca model această traducere în limba germană, William Beatty-Kingston oferă reginei versiunea poemului *"Crăiasa din povești",* care poartă titlul în limba engleză *" The Legend-Queen":*

THE LEGEND-QUEEN.

'Fleecy vapors, silvern shining,
From the moon are lightly falling;
Luna drew them from the waters
And returns them to the meadows.

'Spider-webs to rend asunder
All the flowers have conspiréd;
On the draperies of midnight
Dew-drops hang, like liquid jewels.

'By the lake (o'er which the vapors
Wreathe, in their fantastic shadows
Shimm'ring back the ripple's sparkle,
Transient gleams of undulation)

'Rustling reeds with light hand parting
Stands a maiden, forward bending;
Softly scatters ruddiest roses
O'er the bright enchanted waters.

'Gazes she, and hopes some picture
May flash out from 'mongst the ripples
(For in olden times, dark Hertha
Cast her spell upon these waters).

'Fain would she with tender rose-buds·
Conjured phantoms to the surface,
For she knows full well that Freya
Once lent charms to all the roses.

'Gazes she, the golden-haired one,
And her face shines in the moonligh
In the myst'ry of her blue eyes
Lurk the germs of all the legends!"

Pentru comparație, prezentăm mai jos și traducerea admirabilă a lui Corneliu M. Popescu:

”Sparkling haze, across the heavens
Rising slow the sliver moon,
She has gathered from the water
And upon the pastures strewn.

In the valley many flowers
On the cobwebs jewels strung,
Countless gems, of countless colours,
On the cloak of evening hung.

O'er the lake the clouds in passing
Cast a soft transparent shade,
Which the ripples rolling boulders
With their radiance invade.

Came at night a little maiden
Silently the reeds among,
And a rose of flaming scarlet
On the water surface flung.

For her own sweet image gazing,
Marvelled how the ripples stirred…
Ay, that lake is long enchanted
By the Saint Mercuri's word.

Flung a rose of flaming scarlet
That the water's mirror blurred…
Scarlet roses are enchanted
By the saint Veneri's word.

Long she gazes. Hair soft golden,
O'er her face the moon's pale light,
While within her eyes of violet
All times fairy-tales unite. ”

Înfățișând aceste variante de traducere în germană și engleză ale poeziei ”*Crăiasa din povești*”, credem că este util să lămurim următoarele posibile semne de întrebare:

Când a început să traducă regina Carmen Sylva din opera poetică a lui Eminescu ?

Recent[13], reluând un fragment din lucrarea sa ”*Mihai Eminescu, românul absolut. Facerea şi desfacerea unui mit”*, apărut la Editura Humanitas în anul 2015, Lucian Boia recunoaște faptul că, din cele 20 de poezii traduse de Carmen Sylva împreună cu Mite Kremnitz, doar 3 ar aparţine reginei Elisabeta.

Întradevăr, reginei Carmen Sylva îi pot fi atribuite traducerile următoarelor creații eminesciene:”*Melancolie”, ”Povestea Codrului”, ”Crăiasa din Povești*”.

Un prim răspuns la această întrebare îl oferă Silvia Irina Zimmermann[14], care consideră că primele traduceri din lirica română în limba germană ale reginei Carmen Sylva datează din anul 1875, acestea fiind rezultatul colaborării cu scriitoarea Mite Kremnitz, la care trebuie menționată și încurajarea venită din partea poetului Vasile Alecsandri.

Autoarea susmenționată afirmă, de asemenea, că primele traduceri ale reginei poete, apărute în 1878, în ziarul german *”Die Gegenwart” (Prezentul),* sub seudonimul E. Wedi (anagrama numelui E[lisabeta] Wied), reprezintă **primele traduceri în germană ale liricii lui Mihai Eminescu** (s.n.), pe lângă traducerile din poeziile lui Vasile Alecsandri.

Aceste traduceri sunt publicate în numărul 19 al revistei *„Die Gegenwart”*, din 11 mai 1878, cu titlul *”Exemple de lirică recentă, traduse după original, în limba germană, de către E. Wedi* [15]”: V. Alecsandri, ”*Steluța”*, ”*Secerișul”.*

Eminescu este prezent cu o singură poezie, ”*Melancolie”*, care este publicată în nr. 29/ 20 iulie 1878 al revistei menționate.

Ecoul avut de această poezie este însă negativ. N. Iorga dezvăluie că, după apariția acestei tălmăciri, în numărul următor al revistei ”*Die Gegenwart (XV, nr. 17, p. 363)”*[16] un critic german îl acuză pe Eminescu de ”*lipsă de claritate și preciziune*”.

---

[13] Lucian Boia, ”*Cum nu este cunoscut Eminescu în lume*”, în ”*Dilema Veche*”, 12 ianuarie 2016

[14] Silvia Irina Zimmermann, ”*Carmen Sylva, Regina Poetă Literatura în serviciul coroanei”*, Editura All, București, 2013, p.20

[15] Acest pseudonim amintește de numele reginei: Elisabeth de Wied.

[16] N. Iorga, ”*Eminescu luptător politic*”, în ”*Istoria literaturii românești contemporane. Partea întâia*, *Crearea Formei* (1867-1890)”, București, Editura *”Adevărul*”, 1934, p. 295

Poezia ”*Melancolie*” mai este tipărită încă o dată în *”Magazin für die Literatur des Auslandes*”, în grupajul ”*4 Gedichte von Eminescu – Einsamkeit, Melancholie, Liebeslied, Der Eisvogel*[17]*”*, însă sub semnătura traducătoarei Mita Kremnitz.

Doi ani mai târziu, Carmen Sylva va publica ”*Povestea Codrului*” în *”Magasin für die Literatur des Auslands”* (t.97, p.289), revistă care va face să apară, de data aceasta sub semnătura Mitei Kremnitz, o cunoscută creație a poetului, cu titlul *”Eine Satire (III) von Eminescu”*. [18]

Poezia *”Crăiasa din povești*” vede lumina tiparului și la București, în ”*Bukarester Salon*”, sub titlul ”*Märchenkönigin” Deutsch von Carmen Sylva*[19].

Aceasta se întâmpla abia după internarea Poetului în Sanatoriul dr. Sutzu, în luna iunie 1883. Credem că decizia aceasta avea în vedere faptul că, probabil, Eminescu nu mai putea să-și exprime un punct de vedere cu privire la paternitatea traducerii în limba germană a poeziei ”*Crăiasa din Poveșt”.*

De altfel, această revistă, care apare și la Viena, în perioada 1883-1885, a tipărit alte câteva poezii eminesciene, toate traduse în limba germană de Mite Kremnitz:

”*O verweil*” (*”O,rămâi...”)*[20]*,”Ewiglich”(”O,mamă...*”)[21],” *Melancholie”,*
(” Melancolie”)[22],”” *”Trennung*” (”*Despărțire*”), ”*Einsamkeit*”
(”*Singurătate*”)[23].

”*Crăiasa din Povești”*, în traducerea realizată de Carmen Sylva, este prezentă și în lucrarea lui Hans Grabow, ”*Die Lieder Aller Vòlker und Zeiten”*, Hamburg, 1888 (p.566, 567-568.), figurând alături de o altă creație eminesciană, ”*Des Wäldes Märchen*” (”*Poveștile Pădurii”*).

La puțin timp după moartea poetului, poezia ”*Crăiasa din Povești*” - ”*Märchen-Königin*” - *Űbersetzt von Carmen Sylva* (Cu o notă introductivă) se tipărește din nou la București în ”*Das Literarische Rumänien*”.[24]

Ca urmare a acestei colaborări dintre regină și prietena ei, Mite Kremnitz, se pune întrebarea: cine este primul traducător de fapt al poeziilor lui Eminescu în limba germană ?

---

[17] În *”Magazin für die Literatur des Auslandes”,* 1880, 50, vol.99, p.130.
[18] Idem, 1881, 50, vol.99, p. 391.
[19] ”*Bukarester Salon”,* I (1883), nr. 4, august, p.171-172.
[20] în ”*Der Bukarester Salon*”, Bucureşti, 1884-1885, p.5.
[21] idem, Bucureşti, 1884 -1885, p.149.
[22] idem, 1884 - 1885, p.245.
[23] Idem, Bucureşti, 1884 - 1885, p. 457
[24] ”*Das Literarische Rumänien*”, 1889, nr.7-8 (iulie-august, p. 251-252).

În lucrarea de doctorat a lui Valentin Todescu, cu titlul ”*Mite Kremnitz – ”Un spirit german promotor al literaturii românești peste hotare* ” (2013), autorul afirmă că Mite Kremnitz are meritul*” de-a fi fost primul tălmăcitor în limba germană a poeziilor lui Eminescu”.*[25]

Revenind la mult citata antologie ”*Rumänische Dichtungen, Deutsch von Carmen Sylva. Hrsg. und mit weiteren Beiträge versehen von Mite Kremnitz”,* apărută la Leipzig: *W. Friedrich, Verlag des "Magazin für die Literatur des In- und Auslandes"; Kröner*, 1881 culegere îngrijită și adăugită de Mite Kremnitz, reeditată ulterior în mai multe ediții, constatăm o selecție oarecum curioasă din operele poeților vremii. Într-adevăr, cartea conține poezii scrise atât de autori consacrați, cum ar fi Eminescu, V. Alecsandri, D. Bolintineanu, de scriitori cunoscuți, precum C. Negruzzi, sau mai puțin cunoscuți, V.Conachi, dar și nume care trezesc astăzi ușoare zâmbete: Candiano Popescu, Crețeanu, Șerbănescu etc

De altfel, ziarul ”*România Liberă*”, din anul 1885, care reia o biografie a scriitoarei Mite Kremnitz, apărută anterior în revista ”*Familia*”, amintește de opera acestei fecunde traducătoare, ignorând însă traducerea unor creații eminesciene în ”*Rumänische Dichtungen”,* edițiile 1880/1881 și 1883[26].

Verificând și alte ediții ale acestei cărți, cum ar fi de exemplu aceea menționată ca apărută în anul 1883 (?), la Leipzig, ed. W. Friedrich, purtând titlul ”*Rumänische Dichtungen. Deutsch von Carmen Sylva. Hrsg. und mit weiteren Beitrağen versehen von Mite Kremnitz,* numele lui Eminescu este omis.

Chiar și ediția scoasă de Carmen Sylva la Editura Carol Göbl, în 1898, intitulată ”*Rumänische Dichtungen übersetzt von Carmen Sylva” (Poesii române traduse de Carmen Sylva)* nu conține nici o poezie de Mihai Eminescu.... De ce oare ?

În schimb, am găsit cu mirare că, în chiar anul morții poetului, 1889, în revista editată la Viena de dr. Cornelius Diaconovitch, ”*Romänische Revue*”, (august-septembrie 1889) era publicată biografia poetului, urmată de traducerea în limba germană a Poemului ”*Luceafărul” (”Der Abdenstern”,* p.485-490), autorul ascunzîndu-și identitatea sub acronimul L.V.F. (L.V. Fischer).

A doua întrebare: Carmen Sylva a tradus ”*Crăiasa din povești*” în limba germană, singură, așa cum rezultă din dialogul avut cu ziaristul britanic, sau este o traducere comună, efectuată împreună cu Eminescu ?

---

25 Rezumatul Tezei de Doctorat, p. 8

26 ”*Mite Kremnitz*” în ”*România Liberă*”, anul IX, nr.2287, p.3.

În această chestiune există, așadar, câteva ipoteze: prima dintre ele este aceea precizată de regină, în dialogul redat de William Beatty-Kingston, care își atribuie calitatea de singur traducător.

O altă ipoteză, conform căreia traducerea este efectuată de Carmen Sylva, dar împreună cu Mihai Eminescu, este acreditată de Ioan Constantinescu, autorul precizând că, între manuscrisele lui Eminescu se păstrează numeroase texte în limba germană, dintre care și traducerea efectuată de Eminescu împreună cu Carmen Sylva a poeziei ”*Crăiasa din povești”*[27].

În sfârșit, o a treia ipoteză susține că Eminescu însuși avea obiceiul de a transpune în limba germană câteva dintre poeziile sale, ca simplu exercițiu.[28]

În aceste circumstanțe, textul poeziei *”Crăiasa din povești”,* primit de ziaristul englez, în anul 1877, în traducere germană, mai ridică și un alt semn de întrebare, și anume: de ce nu a fost publicat niciodată, până în anul 1883.

Care este, totuși, data primei traduceri a unei poezii eminesciene în limba engleză ?

Un ilustru traducător în limba engleză al operei Luceafărului, domnul Adrian George Sahlean, a căutat să identifice (din punct de vedere cronologic) pe primul traducător al poetului nostru național în limba lui Shakespeare, admițând că Silvia Pankhurst ar putea primi acest titlu; cu toate acestea, rezultatul estetic al demersului ei este destul de nereușit.

În acest context, domnul Adrian George Sahlean amintește următoarele:

”Americanul Charles Upson Clark (1895) îl semnalează pe Eminescu prin câteva traduceri publicate în suplimentul cultural al unui ziar din Chicago (deşi le-am găsit menţionate, nu am reuşit să le identific în ciuda cercetărilor mele de arhivă, nici să aflu cum a "dat" dl Clark de poet).[29]

Adăugăm la aceste prețioase adnotări ale domnului Sahlean faptul că scriitorul Charles Upson Clark a fost un bun prieten al României, pe care o vizitează în anul 1919, dând la iveală o convingătoare lucrare de prezentare a țării noastre, cu titlul ”*Greater Romania*”, publicată la New York, în anul 1922.

În această carte, la p. 346, el prezintă o traducere în limba engleză a poeziei lui Eminescu, *”Somnoroase păsărele*”:

[27] Ioan Constantinescu, *”Eminescu autor de expresie germană*”, în *”Studii de eminescologie”, nr. 2, Cluj, 2000, p. 63-81*

[28] *”Manuscriptum*”, XV, (57), 1984, nr.4, p.33-34.

[29] Adrian George Sahlean*, ”Actualitatea: Ce facem cu Eminescu* ?”, în ”*România Literară*”, nr. 36/2009

” *The sleepy birdlets*
At their nest gather,
Hide themselves in the
Branches
Good night !

Only the springs sigh
While the black forest keeps
Silence,
The flowers also sleep in the
Garden
Sleep în peace.........”

Nu vrem să ne pronunțăm asupra calității traducerii, însă se vede clar că nu strălucește.....

Fiindcă am evocat mai sus prezența lui Eminescu în cultura americană, trebuie să subiliniem că numele și creația lui Eminescu sunt amintite de timpuriu într-o publicație de pe acest continent: ”*Journal of American Folklore”* (Vol IV, iul-sept, 1891, no XIV, p. 353), care precizează că elvețianul L. Bachelin a tradus și publicat în franceză povestea lui Eminescu, ”*Făt Frumos din lacrimă”*, sub titlul ”*Bel Enfant de la Larme*” (71 pagini), deschizând astfel un serial de lucrări sub genericul ”*Rapsodii Române*”.

Concluzionând, subliniem că prima traducere a unei poezii eminesciene, în limba engleză, este realizată de William Beatty-Kingston în anul 1877, fiind publicată în lucrarea ” *Monarchs I Have Met”(1887).* A fost retipărită în cartea aceluiași autor, cu titlul *My ”Hansom” Lays, Original Verses, Imitation and Paraphrase*s, apărută la Londra, în anul 1889, la editura Chapman and Hall Limited. Poezia ”*The Queen Legend*” are ca subtitlu (*Mano Eminescu*) iar la sfârșit, în loc de semnătură, apare litera M (op. cit. p. 161).

Dan Toma Dulciu

06.03.2016